

Örökségünk

Az Örökség Kulturális és Hagyományőrző Egyesület kiadványa

Cím: Hernádi Tájház 2376 Hernád, Fő út 124., tel.: 06-29-374-125
E-mail: orokseg_egyesulet@hernad.hu, www.hernad.hu

Karácsony, karácsony

Jég-udvaros napja,

Jég-reszelős napja!

Mindenki az uzsonnáját

Hó-kendőbe kapja.

Köszöntlek, karácsony

Fagy-csillagos éje,

Megdermedt napkelte,

Szürke madár röpte,

Új esztendő közelsége

Mikulás hónapja.

(Weöres Sándor: Köszöntlek, karácsony)

A TARTALOMBÓL

„S végtelen életét éli hajnalig álmod”

Múltidéző

A bor tisztelete

János áldása

„Tragikus” szüreti mulatság az ókorban

Egy fiatalasszony esete a mézeskaláccsal

Mire figyelünk szilveszterkor?

Benkő Péter Hernádon

Latin est

Adventi programok

Mikulás, Joulupukki, Nuttipukki, krampuszok

Múltidéző

Jelen esetben nem a távoli múltat idézzük, hanem az nyárvége és a kora őszi eseményeit szemléljük, felvillantva 1-1 eseményt azok közül, amelyek érintik a kultúrát és nagy élményt szereztek a látogatóknak. Egyesületünk gasztronómiai rendezvénye idén a Pörköltfeszt nevet kapta, hiszen a civil szervezeteknek pörköltet kellett készíteniük, s azt utána a közösség asztalán fel kellett tálalniuk. Emellett pogácsversenyt is hirdettünk, hogy megtaláljuk a község legfinomabb pogiját.

A főzés délután a tájház udvarán zajlott, remek időben és még jobb hangulatban. A civil szervezetek viszonylag változatosan tudták végrehajtani a feladatot, így nem öt egyforma étel készült, hanem különböző alapanyagot felhasználva többféle pörkölt ízét ismerhettük meg.

Este a művelődési házban táltunk, vendégeink pedig a főző szervezetek tagjai voltak. A hatalmas mennyiségű étel szinte teljesen elfogyott, nem győztünk csodálkozni azon, hogy mennyi mindent meg bírtunk enni. Vacsora után kihirdettük a pogácsverseny eredményét is, majd a pályaműveket más sütemények kíséretében feltálaltuk a vendégeknek. Ezután a Búzavirág Énekegyüttes és a TNT SZTK szórakoztatta a nagyérdeműt. Nem titok, hogy már most azon törjük a fejünket, mit együnk jövőre.

(Örökség)

„S végtelen életét éli hajnalig álmod”

Műkereskedő barátom időnként meghív, hogy nyissam meg egy-egy általam is jól ismert művész kiállítását. Szívesen megyek, mert kedvemre való műértő társaságban eltölteni az időt. Nyáron Császártöltésen nyitottam meg Csáky Lajos festőművész gyűjteményes kiállítását. Császártöltés fantasztikus, hangulatos hely, ahová szívesen térek vissza. Az alábbiakban a kiállítást megnyitó beszédet olvashatják, amely közelebb hozza hozzánk a művészt.

Kedves császártöltésiek! Harmadik alkalommal állok itt Önök előtt, hogy megnyissak egy kiállítást, amelyet Sztana Károly barátom rendez. Már első alkalommal is szívesen jöttem, pedig akkor még nem is ismertem sem a falut, sem az itt élő embereket. Aztán egy kiadós pincetúra ezen is átsegített, így Karesznak nem nagyon kellett

kapacitálnia arra, hogy ismét vállaljak ilyen feladatot.

De örömmel jöttem a kiállító művész miatt is, akivel évtizedes ismeretség, barátság köt össze, s aki a legfőbb bizonyítéka annak, hogy akkor is embernek lehet maradni, ha egy művész híres, sikeres és népszerű. Csáky Lajos egyike azoknak a kvalitásos művészeknek, akik igazolják több évtizedes szakmai tapasztalat alapján kialakított véleményemet: minél népszerűbb és profibb egy művész, annál könnyebb vele együtt dolgozni. A hangsúly természetesen a művészen van.

Jó előre figyelmeztetek mindenkit, hogy nagyon szubjektív megnyitó beszédet fogunk hallani, olyat, ami nem taglalja, hogy mikor született a művész, ki volt a tanára és milyen buktatókon, sikereken keresztül ért el a pályáján oda, ahol most tart. Mindezeket baráti beszélgetésben meg lehet kérdezni tőle: válaszolni fog. Amiről itt szó lesz, az a saját benyomásom Csáky Lajosról és az alkotásairól. Ez a jó a képzőművészetben: mindannyian másként látunk, más-ként értékelünk dolgokat. S ha az alkotó és a befogadó legalább részben ugyanazt érzi (mert pontosan ugyanazt soha nem érezheti), akkor már mindketten nyertek valamit.

A körülöttünk lévő világ változik, folyton változik. Minden egyes percétől el kell válni, a válás, a búcsúzás pedig fájdalmas dolog. Talán ez a felismerés döbbsentette rá őseinket, hogy az emberi lét a végtelenbe

tart, s annak érdekében, hogy ezt a hosszú utat végig tudjuk járni, le kell győznünk saját korlátainkat, s ez a vágy olyan szimbólumokban ölt testet, mint a szobor, a festmény, vers, vagyis a műalkotásokban. A művészeknek nehéz, de felemelő feladat jutott osztályrészül. Az emberi mértékben vett örökkévalóságot kell egy adott pillanattal egységes egészzé formálniuk, s ebbe az egészbe kell olvasztani az emberi élet legfontosabb értékeit: a szépséget és a jószágot. Zilai János írja: „Az esztétikumban a valóság egy megformált, a pillanathoz kötődő darabja, mint szépség kerül megőrzésre, míg az etika egy örök törvény, a jószág követelményének alkalmazását jelent pillanatnyi cselekedetünkben. A szépség és a jószág igazsága nélkül egyszerűen lehetetlen volna a pillanaton túlmutató emberi életet élni, azok a emberi fogalmakhoz tartoznak, az ember lényegét adják.”

Paul Éluard, francia expresszionista költő gondolatait kölcsönöztem ehhez a megnyitóhoz, s ő ezt a pillanatot így örökíti meg:

Eloszlatja a fényt,/ A látszat oldott képeit villantja fel az embereknek,

Elviszi az emberektől a szórakozottság lehetőségét,/Kemény, akár a kő,

Alaktalan kő,/ A mozgás és a látvány köve,

S ragyogása minden fegyvert és álarcot leránt,/ Amit felvesz a kéz, nem veszi fel a kéz alakját,/ Amit megértettünk, az már nem létezik,/ A madár összefonódott a széllel,

Az ég az igazsággal,/ Az ember a valósággal, amelyben él.

Csáky gyakran merít témát az álmok világából, mint ezt a mai kiállítás is címe is

Ezen a képen ugyan eltakarjuk a művész alkotásait, azonban rajta vannak azok az emberek, akik közreműködtek a megnyitón és igen kedvelem őket. Tehát balról jobbra: Berger Józsefné, a Községek Háza vezetője, Frick József polgármester úr, jómagam, Csáky Lajos festőművész, Szlúka Brigitta, a soproni Petőfi Színház művésze, Farkas-Barabás Szabolcs gitárművész és Sztana Károly

ÖRÖKSÉG EGYESÜLET
HERNÁD

**Kérjük, támogassák
hagyományörző
tevékenységünket!**

Számlaszámunk:
**65500037-30052836-
53000010**

Egyesületünk köszönettel
fogadja 1%-os felajánlásait.
Adószámunk: 18712342-1-13

**Kiadványunk Hernád Község
Önkormányzatának támogatásával
jelenik meg.**

Örökségünk

A hernádi Örökség Kulturális és Hagyományörző Egyesület
kiadványa

Szerkeszti: Zsírosné Pallaga Mária

Írták: Zsírosné Pallaga Mária, Sponga Tamás, Zsíros József

A fotókat készítették: Sponga Tamás, Rácz Judit,

Zsíros József, Hernád InfoTv

Nyilvántartási szám: 163/0174-1/2007.

Postacím: 2376 Hernád, Fő u. 149.

Tel.: 06-29-374-125

E-mail: orokseg_egyesulet@hernad.hu

Kiadja: a Pressman Nyomdaipari Bt.

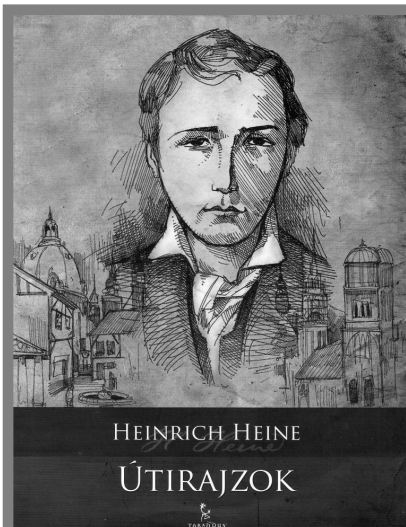
Felelős kiadó: Bálint Ferenc ügyvezető igazgató

Készült a Pressman Nyomdaipari Bt. gondozásában, Dabason
(Tel.: 29/365-564; 06/30-210-5644)

Gyűjtjük a régi fotókat

Az Örökség Egyesület folytatja a **régi fotók** összegyűjtését. Kérjük, hogy osszák meg velünk fellelhető régi képeiket! Különösen számítunk régi osztályképekre és pedagógusportrékra, családi eseményekre, falusi rendezvények képeire, középületeket ábrázoló fotókra. Várjuk kincseiket a hernádi művelődési házban, annak nyitva tartási idejében, valamint a Községházán. Szkenelés után a képeket természetesen visszajuttatjuk Önökhöz!

Örökség Egyesület

Heinrich Heine – Útirajzok

Ajánló

E sorok írójának nagy kedvencei az országokat, tájakat, népeket bemutató útirajzok. Így Heine könyvét is rögtön megvásárolta, mikor meglátta a könyvesbolt kirakatában...

A könyv két részből áll: „Az Északi-tenger (1826)” és „Münchentől Genuáig (1828)”. Heine útirajzai – a maga korában – igen különösen hatottak: előtérbe helyezi a hétköznapi életet, az árnyoldalait, melyekhez hol gunyoros, hol csipkelődő, hol kritikus megjegyzéseket fűz. Az új stílus megfogta Petőfit is, sőt hatással volt a magyar költő hasonló prózai írásaira.

„Tirol igen szép, de a legszebb táj sem tud elragadni bennünket borús időben és borús hangulatban. Az én hangulatom mindig követi az időt, s mivel odakünn esett, rossz volt az idő nálam is. Csak néha-néha dughattam ki a fejem a kocsí ablakán; olyankor égbe nyúló hegyeket láttam, melyek komolyan néztek rám, és óriási fejüikkel, hosszú felhőszakállukkal „jó utazást” integettek nekem.” (Részlet a Münchentől Genuáig, XII. fejezet)

Tarandus Kiadó, 2012.

[stx]

(Folytatás a 2. oldalról.)

jelzi. Érdekes, hogy az álmok és a műalkotások egyaránt a jobb agyféltekét mozgatják meg, tehát a tudat legmélyéről fakadnak, s ezért fontos szerepet töltenek be az ember életében. Lehetőségeink, félelmeink, vágyaink, megérzéseink tárulnak itt fel, s kapnak szabad utat, hogy kifejlődve feltárják titkainkat. Az álmok és a belőlük kifejlődő műalkotások alkalmasak arra, hogy új, szokatlan összefüggéseket teremtsenek és gyökeresen új kombinációkat hozzanak létre. A lélekbüvárok úgy tartják, hogy az álmok egyfajta szimbolikus történetek, és a bennük megjelenő figurák az álmodót látó személy személyiségének egy-egy vonásaként értelmezhetők. Ezért fontos és érdekes feladat – akár a képeket segítségül hívva – hogy megtudjuk-e fejteni, át tudjuk-e hozni álmaink tapasztalatait, rejtett üzeneteit az ébrenlétbe. Hiszen gondoljunk csak bele: életünk nehéz perceiben, válaszúthoz érve, fontos döntések előtt, életünk irányításában milyen nagy segítséget jelentenek ezek a tapasztalatok! S milyen nagy dolog, ha valaki e lehetetlennek látszó feladatot megoldja, keresi és meg is találja rá a legmegfelelőbb formát. Az ilyen emberek az élet legapróbb rezdüléseire is odafigyelnek, a valóság legrejtettebb rétegeit is feltérképezik, olyasmire is fogékonyak, ami mellett mások szóltanul mennek el. Hogy jobban

megértsék, miről is beszélek, elmesélek egy rövid történetet, ami velem esett meg.

A Csáky Lajos képeiből áradó hangulat már az első találkozásunkkor megérintett. De az a pillanat, amikor képei egészen elvarázsoltak, hatalmukba kerítetek, csak később jött el. Egy gyerekkori barátomat próbáltam hosszú éveken át kiállításokra, koncertekre csalogtatni, a művészetek bűvkörébe vonni – sikertelenül. Nehezen, de végül rájöttem, mit keres, mire szeretne rátalálni a festményekben, zenében, versekben. Azokat a gyermekként átélt élményeket, meghatározó találkozásokat, kijózanító csalódásokat, mindent elsöprő örömet, amelyek emberré, felnötté tették, amelyek „mint fémbe a savak, ösztöneimmel belemartalak”-érzést jelentették. Csáky Lajos is járt ezen a mezsgyén, hiszen nemrég így írt erről: „Egy régi arc, elfeledett, de fontos emlék. Egy rátalálás. Akkor, ott; mi, együtt voltunk. Közös ismerjük fel itt egymás arcát. A másik arcában mi is benne vagyunk.” (...)

A művészek – és így Csáky Lajos is – a régi táltosokat, sámánokat juttatják eszembe, akik az emberi lét közönséges, hétköznapi tapasztalásait átlépve a fizika törvényein, olyan helyre emelik, ahová csak a holtaknak és az isteneknek van bejárásuk.

Ezért a modern sámánokra is szükség van. A művészetükből kiáradó erő korunk betegségeire kínál gyógyírt. Kérem a jelen-

lévőket, használják ki az alkalmat, próbáljanak kialakítani dialógust a képekkel, a művésszel, egymással, hogy az a varázslatos tudás, ami a művészetből árad, a beszélgetés folyamán tapasztalattá, majd használható tudássá váljék az elkövetkezendőkben.

Mert a legfontosabb, hogy a látottak és hallottak elindítanak-e valamit a tudatunkban. Saját életünkben a legapróbb megszerzett tudás, felismerés tettekre váltható-e?

Emlékezzünk csak a mesék végére: Itt a vége, fuss el véle! Aki nem hiszi, járjon utána! Vagy a szentmise végén elhangzó mondatra: A szentmise véget ért, küldetése van, menjetek békével! Mind arra szólítanak fel, hogy kezdjünk valamit azzal, amit az imént tapasztaltunk, átéltünk, akár álmainkban a mesehősök.

Szeretettel ajánlom Csáky Lajos képeit, hogy a most szerzett benyomás, tapasztalás, tudás még teljesebb legyen, s Éluárdal együtt vallhassuk:

S látjuk majd újra estéd majd látjuk éjszakád

Márványosan bevon újból a meztelenség
Homlokodon a fény leejti lombjait
Lengeteg titkaid mindent befednek ismét
S végtelen életét éli hajnalig álmod.

Gratulálok Csáky Lajosnak, Sztana Károlynak, a császártöltési embereknek ehhez a kiállításához, amit most megnyitok.

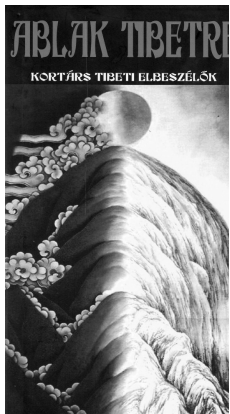
(Pallaga Mária)

Ajánló

Ablak Tibetre

Kortárs tibeti elbeszélők

A 80-as évek végén tüntetéssorozat söpört végig Tibetben. A tibeti kultúra feléléde, majd annak következményeként a nemzeti identitás megerősödése vezetett a függetlenségi tüntetésekhez. Az országot megszálló Kína hadserege ezeket a mozgólódásokat elfojtotta. Ezután következett a megtorlás, ami az élet minden területét érintette, beleértve az irodalmat is. Az íróknak, költőknek, kiadók dolgozóinak politikai „nevelő” gyűlésekre kellett járni,

Az utószó egy rövid betekintést ad a 20. század Tibet kulturális világáról.

„Mostanában nagyon ritkán hallani az *El Condor Pasat*, ezt az egyszerű,

minden lépésüket ellenőrizték, az írásait – kiadás előtt – minden esetben átolvasták és engedélyezték vagy elutasították, bezúgatták.

A könyv a legkiválóbb tibeti írók műveiből közöl válogatást, illetve egy-egy rövid életrajzot is olvashatunk személyükről.

könnyed, kis perui népdalt. De én megőriztem egy szalagon. Minden alkalommal, mikor lejátszom, a szemem előtt hegyek és völgyek jelennek meg. Sziklás csúcsok között legelésző juhnyáj. A hegy lábánál apró darabka termőföld. Gyenge termés. Egy patakocskapartján vízimalom. Kőből épült parasztházak. Súlyos terheket cipelő hegyi emberek. A marhák nyakára csomózott rézharangok. Magányos, apró forgószelek. Kápráztató napfény.

Ez a táj nem az Andok középső fennsíkja Peruban, hanem a Puborgang hegység Dél-Tibetben.”

(Részlet Tashi Dawa – *Tibet, bőrszíjra csomózott lélek novellájából*)

Noran Kiadó, 2008.

[stx]

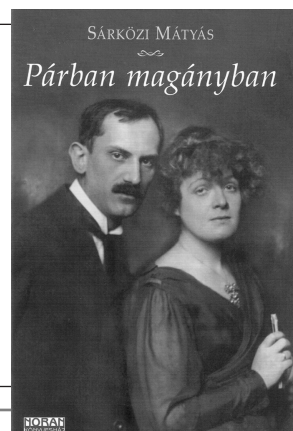
Ajánló *Sárközi Mátyás – Párban magányban*

„A háborúnak vége. Az öldöklés véget ért. Nem üt át ifjú testet a puszkagolyó, nem ömlik sugárban a vér, nem hullanak arany mosolyú ifjak a porba. Tisza István bevallotta: Ezt a háborút elvesztettük.”

Így kezdődik Sárközi Mátyás könyve, mely a költőfejedelembabits Mihály és Tanner Ilona házaseletének útját követi végig. Az író többféle dokumentumot, feljegyzést, memoártöröredéket, naplót használt fel a pár történetének megírásához.

Noran Könyvesház, 2012.

[stx]

M a g y a r o r s z á g o n j á r t u n k

Angyalisziget

Nem sok helyet találunk már hazánkban, ahol csendben eltölthetünk néhány napot úgy, hogy nem halljuk közben autó-, vonat- és más zörgő gép hangját, nem idegesít az egymásra épülő bevásárlóközpontok, bankok látványa.

Az Angyalisziget - egyelőre - még ilyen hely. A Csepel-sziget és Tas közötti Duna keskenyebb ágának két végét zsilippel zárták le, ettől az Angyalisziget - gyakorlatilag - állóvízben van és a vízszint is alig-alig emelkedik vagy süllyed az év folyamán. Apró kényelmetlenség, hogy csak csónakkal közelíthető meg, ez a legfőbb érték, hi-

szen eddig így került el a fentiek “áldásos” hatását.

Az első látogatás a szigetre mindenképpen meghatározó élmény - ellenben a további alkalmak újabb és újabb olyan apróságokat fednek fel, amik először nem tűntek fel.

És az évszakok.

Mindnek megvan a maga csodája - a tavaszi ébredés, a nyári szikrázó nap-sütés, az őszi színekavalkád és a tél fagyos szépsége.

A part mentén sorakozó kisebb és nagyobb házak, horgászkunyhók látványa, az előttük lévő kertekkel, parti nyírt fűvel, vízre boruló szomorúfüzekkel, bokrokkal, virágokkal, padokkal folyton azt a kényszert “nyomja rá” a látogatóra, hogy menjen és sétáljon ezen a keskeny gyalogúton és pár-

száz méterenként tartson rövid pihenőt egy-egy padra leülve és figyelni a szemközti partig a vizet és azon/abban zajló életet.

A hangok és apró mozgások sokasága - együtt és külön-külön is érdekesek - a csapatban vagy egyedül úszkáló, vadászó szárcsák, a lagúna napozó teknősei, a nádasok apró élőlényei, a fákon ugráló mókusok, a halak csobbanása - mind-mind ott van, de nem zavaróan, inkább nyugtató és finom zeneként fogjuk fel, ha figyelünk. Mert ezek csak akkor feltűnőek, ha kimondottan szétválogatjuk a háttérből a finom zajokat, zörejeket.

A sziget egész egy jól karbantartott arborétumnak tűnik, sok-sok házzal, stéggel, ütött-kopott csónakkal.

[stx]

A bor tisztelése

Az ember, hogy létezését világunkban meghatározza, értelmezze – annyi minden más mellett – a bort hívta segítségül. Lelket adott neki. A szőlő és a bor, annak ellenére, hogy a természet ajándékai, emberi beavatkozás nélkül mégsem léteznének. Hathatós természetalakító tevékenységre volt szükség, hogy a kb. 10000 évvel ezelőtt megjelent ligeti szőlőből a ma ismert kerti szőlő alakuljon ki. A bor sem a szőlőszemekben, hanem az emberi kéz által alkotott hordókba, palackokba zárva várja a szomjazókat. A bor szellemiségét, kultúránkban betöltött szerepét mi sem jelzi jobban, mint azok a nevek, akikhez szorosan köthető: Noé, Dionüszosz, Krisztus.

A szőlő és a bor történetének kezdetei az emberi civilizáció kezdeteivel esnek egybe. Az utolsó jégkorszakot követő felmelegedés következtében elterjedt ligetes erdők egyik növénye volt a ligeti szőlő. Gyéren termő, apró szemű, vastag héjú, nagy magú, savanyú. Valószínű, hogy a szőlőtermesztés kezdeteivel egyidőben háziasított állatok: a kecske, szamár is szerepet játszott a metszés fontosságának és előnyeinek felismerésében. Tény, hogy a levágott hajtású növény jobban terem. A szőlő- és borkultúra így alakult ki a Kaukázust övező területeken Kr.e. kb. 6000 évvel ezelőtt. Kr.e. 3000-ben a Közel-Keleten és Görögországban is megjelenik a bor. Ezer évvel később Itáliában is megismerkednek vele. Európa más részeire Kr.e. 600-ban jut el. A szőlő és bor elterjedése a gazdaságra is nagy hatással volt, hiszen a bor fontos exportcikke volt a nagy tengeri hajós népek-

nek, a föníciaiaknak és a görögöknek. Európa belső részein élő népek a kelták, rómaiak és egyéb népek így tanulták el a szőlőtermesztés és bortermelés tudományát a görög kereskedőktől.

Időszámításunk első századaiban már gazdag szőlő- és borkultúra virágzott szerte Európában és gazdasági jelentősége mellett a műveltség fontos elemévé vált.

Arról, hogy hol tartunk ma, íme néhány statisztikai adat: Európa országai adják a világ szőlőtermő területeinek 2/3-át – ami majdnem egy magyarországi terület, kb. 80000 m²- és a világ bortermelésének 2/3-át. Évente a világon 25 milliárd liter bort állítanak elő, aminek értéke 80 milliárd dollár, mely érték 2/3-át európai borivók fizetik ki.

A mindennapi életben meggyökeresedő fogyasztási szokások a borral kapcsolatos tudás, a bor értékeinek ismerete és elismerése, a bor kiemelkedő szerepe a legkülönbébb művészeti ágak műalkotásaiban, valamint a vallásos eszmékben és rítusokban bizonyítéka, hogy a bornak lelke van, szellemi létezés-sel bír.

Ám nézzünk szét szűk környezetünkben! Hány kertben gondolnak szőlőt? Hány pincében érlelődik saját készítésű bor? Mennyien vagyunk még, akik ismerjük a szőlőtermesztés, borkészítés tudományát? Egyre kevesebben. Félő, hogy a borral, szőlővel kapcsolatos szokásaink elfelejtődnek és tartalom híján megüresednek.

Elevenítsünk fel ezek közül néhányat!

Szüret Kucsera Józseféknél az 1930-as évek közepén

János áldása

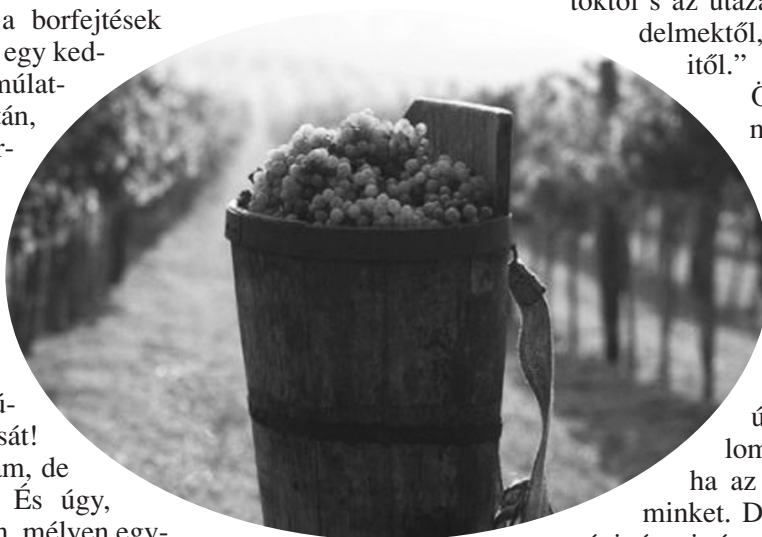
Jó pár évvel ezelőtt a borfejtések idején, így decemberben, egy kedves barátom pincéjében mulattuk az időt késő délután, kóstolgattuk az újbort hordóról hordóra járva. A kései óra, a pince hidege – vagy valami egyéb – ok miatt már igencsak mehetnékem támadt. A barátom azonban nyájasan marasztalt: Igyál még egyet! Egy búcú poharat, János áldását! Dunára vizet! – gondoltam, de legalább szabadulhatok. És úgy, ahogy illik, szertartásosan, mélyen egymás szemébe nézve, poharainkat összekoccintva kihörpintettük az utolsó kortyot is. Akkor még nem tudtam semmit Jánosról és az ő poharáról, de a bor és a pince-túrák mindent feltártak előttem.

Az 1700-as években a karácsony még háromnapos ünnep volt. Második napja (december 26., István napja) után Szent János evangélista emlékéért ünnepelték. Ezen a napon szentelték fel az újbort, a Jánosok pedig a rokonokat, barátokat, a köszöntőket a pincéikbe invitálták egy kis mulatságra. János napja is közel esik a téli napfordulóhoz, ezért annak megszemélyesítőjeként tartották számon. Ő az, aki előtt látomásaiban a mennyek ajtaja megnyílt. Legendájában is fontos szerepet játszik a bor. Egy pogány pap készítette Szent Jánost arra, hogy tegyen tanúbizonyságot hite mellett. Mérgezett bort akart itatni vele, mondván, ha oly erős a hite, az a méregtől is megvédi. Két gonosztevővel megitatta a mérgezett italt, bizonyítva, hogy valóban komolyan gondolja a próbatételt. Azok ketten holtan rogytak össze, de Jánosra nem hatott a méreg, sőt köpenyét a két temre terítve föltámasztotta azokat.

A régi pogány népeknél (főleg a germánoknál) a téli napforduló idején bemutatott áldozat borivással járt, s olyan népszerű volt, hogy a térítő egyház sem tudta megszüntetni. A tiltás helyett próbálta inkább átformálni a szokásokat, hogy a pogány istenek helyett inkább a szentek emlékeztére igyanak. A németek körében így vált népszerűvé így decemberben a Szent István és Szent János tiszteletére való emlékvás. Ez a szokás Magyarországon is meghonosodott. Egy 1499-ben íródott pécsi misekönyv megemlíti a bor, vagyis Szent János szerelmének megáldását. János-napi szokás a szentelt borral való köszöntés, áldomás. Régen a János napon megszentelt borral kínálták azokat, akik hosszú útra indultak, búcsúzkodtak. Ez volt Szent János pohara. E máig megtartott szokás alkalmat ad a vendégségben való elköszönésnél is az utolsó pohár ital elfogyasztására. A régi rítus szerint ezt ülve kell kiinni.

A Szent János pohara, vagy János pohár elnevezése az egyháznak az ősi hagyományokat (a boráldozatot) megváltoztatni és a rossz szokásokat (a részegeskedést) zabolázni igyekvő tevékenységéből származik. A magyarországi né-

met nemzetiség népi hiedelmeiről írja Schwartz Elemér: „ha buzgó imával veszi magához a hívő a szentelt bort, akkor ez megóvjá a testi és lelki bajoktól, a kárt okozó állatoktól s az utazás alkalmával fenyegető veszedelmektől, de főleg az ördög kísértéseitől.”

Ördögi cselekvések ellen vették magukhoz, de főleg betegeknek és hosszú útra indulóknak nyújtották, sőt nem ritkán a harcra induló katonáknak is. Így lett a Szent János napi áldás védő szer ördögi kísértések és betegségek ellen, s egyszersmint szent búcsúital utazások előtt. Karácsony és újév ünnepein különösen ajánlom e régi szokás ápolását, főleg ha az utolsó pohár még talpon talál minket. De ha nem, hát ülünk le, hisz a régi rítus is így kívánja. Fekve azonban már ne próbálkozzunk az ivással! (bogyó)

A BOR FELTÁRIÁLÓJA

(Dionüszosz története)

Az ókor egyik legnépszerűbb istene volt. Lärmás, táncos, énekes, vidám, vad extázisba torkolló ünnepek fűződtek a nevéhez. Ő volt, aki rájött a borkészítés tudományára is. Apja, az istenek és emberek atyja, Zeus volt. A monda szerint csecsemőként az apja combjába bevarrva fejlődött ki és így született meg fején szarvakkal és kígyókoszorúval.

Még gyermekkorában történt, hogy legkedvesebb játszópajtását, Ampeloszt játék közben halálos baleset érte. Egy bika hátán lovagolva a megvadult állat egy szakadékba zuhant a szerencsétlen gyerekkel. Dionüszosz vigasztalhatatlan, mély bánatba esett. Családja, az istenek segítettek enyhíteni fájdalmát. A halott barátot feltámasztani nem, de átváltoztatni sikerült nekik. Ampelosz két lábát a földbe gyökerezettették, törzséből szőlőtőkét varázsoltak, ujjait ágakká változtatták át, haja helyén pedig szőlőfürtök növekedtek. A szőlővé átalakult Ampeloszból egy egész kertnyi ültetvény terebélyesedett ki.

Ősszel a kertben sétáló Dionüszosz összegyűjtötte a beérő szőlőfürtöket. Erős markában összepréselte azokat és a kicsordult nedűt bikaszarv kupájába gyűjtötte. Mikor ivott a kupából, rögtön érezte, hogy az istenek itala az, amit kóstol. A bor elfeledteti a gyászt, megvidámítja az emberek szívét. Kísérőivel, a satírokkal, bejárta az egész világot, hogy találalmányát, a bor készítésének tudományát megtanítsa az embereknek. Ha a bor túl savanyú volt, mézet öntöttek hozzá, ha túl édes, akkor citromot. Minden lakomának külön keverőmestere volt, aki saját ízlése szerint fűszerezte a lakoma jellege szerint pedig vízzel hígította. Egyszer visszatért szülővárosába is, Thébai-ba, ahol nem akarták istenként tisztelni. Az ottani király megtiltotta Dionüszosz ünneplését. A megharagított istenség dühében találalmányával, a borral elkábította az egész várost és sokakat az örületbe kergett.

„Tragikus” szüreti mulatság az ókorban

A következő történet már kevésbé mitikus, valóság alapja van, de szintén a boristen ünnepéhez kötődik. Hegedűs Géza és Szerb Antal is megemlíti irodalomtörténetükben. Hegedűs Géza írja: „Senki sem tudja, mikor hangzott el az első szerelmi vallomás vagy a legelső titkos, magasabb erőhöz intézett könyörgés. Tehát mikor is kezdődött a líra? (...) Nem így a drámai műfaj történetében, hiszen pontosan tudjuk az első drámaelőadás dátumát.” Nemcsak a dráma, de a szüreti mulatságok kezdetei is itt gyökereznek.

Kr.e. 543 őszén Dionüszosz boristen ünnepén, szüretkor Athén piacán egy közele faluból bekocsizó társaság egy Theszpisz nevű pap vezetésével ismeretlen, új játékot mutatott be az összeverődött tömegnek. Maga Theszpisz Dionüszosznak öltözött, kísérei kecske álarcban, kecskének öltözve magukat, egymással beszélve énekelve eljátszották az isten hazatérését szülővárosába, Thébaiba.

Az éneklő kecskéről ezt az istentisztelet és mégis szórakoztató „látványt” kecskéneknek nevezték el azonnal. A kecske görögül „tragosz”, az ének pedig „oidia”. Tehát a kecskének tragoidia. Azóta nevezi az egész emberiség, mi is, a komoly hangú színjátékot tragédiának. Ez a sajátos átmenet vallásos szertartásból, gyönyörködtető közös szórakozásba, először Athénban, később szerte a görög városállamokban rendszeresen ismétlődő alkalom lett. Egy-szerre áhitat és szórakozás.

Nemsokára már költők jelentkeztek, hogy szöveget írjanak az ünnepségen résztvevő játékosoknak és a kórusnak. Évről évre tavasszal és ősszel megismételték (szüretkor és borfejtések idején, az újbortiszteletére). Nagy lelátót is emeltek az előadások helyszínén, mert már tömeges volt az érdeklődés. Később a szervezők belépődíjat is szedtek, mert jelentős költségei is voltak a látványosságnak. Nem telik el 80 év és megépül az első színház Dionüszosz isten tiszteletére.

A népszerű ünnep később megjelenik a római kultúrában is. Utalva az ittasan hangoskodó, zenével, táncjal járó lármás felvonulásra, Rómában már Bacchus néven tisztelik a bor istenét (Bacchus jelentése „lármás”).

A kereszténység megjelenésével az őszi és tavaszi ünnepek jellege kezd különválni. Az újbortisztelet a böjt előtti farsang idejére esett. A carne vale jelentése: búcsú a hústól. A bor szerepe a háttérbe szorult, az ünnep a böjt előtti utolsó mulatozások lehetőségeire fókuszál.

Európában római mintára válnak népszerűvé ezek az ünnepek. Nálunk a 18. századtól válnak ismertté az úgynevezett Bacchus-ünnepségek. Vándorló kádár- és bognárlegények és a borhoz értő szerzetesek hozzák magukkal a bor ünnepének szokásait Magyarországra. „Bacsus”-t már nem római istenként ábrázolták, hanem nemzetiszínű kordén lovaglós magyar huszár formájában. Baksus Pajtásnak hívták.

Egyik kezében lopótök, a másikban kocintásra kész pohár. A hordón ülő Bacsus a legények két rúd segítségével a vállukra vették. Előtte a fiatal lányok szőlőtőkét húzva kísérték végig a falun. Idővel persze beépültek az ünnepbe a helyi sajátosságok, tájegységekre jellemző szokások, nemzeti-ségi hagyományok is, de a bor tisztelete, a bor és az ember több ezer éves kapcsolata, a bor lelke ma is áthatja, meghatározója a szüreti mulatságnak.

Sokunkra jellemző, ha egy új év elkezdődik, újult erővel, elszántsággal bizakodunk, hogy ez az új jobb, sikeresebb, szerencsésebb lesz az előzőnél. Ennek érdekében minden lehetséges eszközt bevetünk, hogy ezek az esélyek megjelenjenek előttünk és élni is tudjunk velük. Elődeink sok hiedelmet, hagyományt hagytak ránk örökül, melyek betartásával bíztak szerencsénkben. Ismerjünk meg néhányat, hátha segítenek!

Karácsonykor, szilveszterkor, újévkor jókedvűek, elégedettek, boldogok szeretnénk lenni. Az év utolsó napjaiban csupa jó dologgal vesszük körül magunkat. Asztalunkon gazdagon, bőségesen étel-ek, italok kerülnek terítékre és lehetőleg minél hangosabban próbálunk elbúcsúzni az óévtől. Miért is van ez így?

Az, hogy mi kerül az asztalunkra, nemcsak az ebéd vagy a vacsora miatt fontos. A babona szerint az elkövetkező egész évet is meghatározhatja az ételünk és italunk. A szilveszteri malacsült a régiek szerint betúrja a szerencsét a házba. Viszont a baromfiból készült ételek hátra kaparják a szerencsét. A hal sem a legjobb választás, mert azzal elúszik az ember szerencséje. Pezsgő nélkül már elképzelhetetlen az újévi koccintás, köszöntés. A régiek az átmulatott szilveszter után, úgy kialvatlanul, újév reggelén házról házra járva köszöntötték ismerőseiket. Kezet ráztak, megölelték egymást és megegyet ittak az újév örömeire. Ma a neten, sms-ben vagy telefonon kívánunk B.U.É.K-ot.

A köszöntések után nekifoghatunk az új év első étel elkészítéséhez. „Ahány lencse, annyi pénz”, szokták mondani a nagymamák, miközben lencsefőzeléket főznek az unokáknak. Babonából

még mandulaszemeket is főztek a lencsébe, hogy az a lány, aki megtalálja, tudja, férjhez megy-e az új esztendőben. Talán még ma is sok háznál sütnék újévre rétest, hisz azzal hosszúra lehet nyújtani a boldogságot. Ősi intelem figyelmeztet arra, hogy ne fáljunk be mindent szilveszter éjszakáján, mert akkor a következő évben sem fogunk hiányt szenvedni.

Újév napján ne vigyünk ki semmit a házból, mert „elszáll a te-

Mire figyelünk szilveszterkor?

hén haszna” és ne veszekedjünk, mert békétlen lesz az egész évünk. Ezen a napon ne hívjunk orvost, mert egész évben betegek leszünk. Szilveszter napján fontos aludnunk is egyet, mert ál-munkban megláthatjuk a jövőt. A lányok férfinadrágot tettek ilyenkor a vánkosuk alá, így megláthatták ki lesz majd a férjük.

Végezetül vizsgáljuk meg az újévi időjárás jelentőségét! Ha újév napján süt a nap, egész évben szép idő lesz. Ha csillagos az ég, hamar vége lesz a télnek.

Vajon miért maradtak fenn a mai napig ezek a hagyományok, miért hisszük, hogy a lencsefőzelék vagy a malacsült befolyásolni tudja az életünket? Ha jó évünk volt, tele a kamra, a család boldog, az ügyis a mi érdekünk. De ha rosszul sült el az év, elhagy a szerencse, legalább elmondhatjuk, mi mindent megtettünk azért, hogy másképp legyen.

(bogyó)

Benkő Péter Hernádon

A Rajongók Klubja októberben Benkő Péter színművészt és Kató Zoltán zenészt látta vendégül a hernádi művelődési házban. Ez nem volt egy hagyományos Rajongók Klubja, hiszen a vendégek egy előadóestet tekinthettek meg, s nem volt lehetőségünk kérdezni a művésztől, azonban mégis élményt adó alkalom volt.

Benkő Péter népszerű, ismert versekből állította össze műsorát, amelyhez Kató Zoltán szolgáltatta a zenét. A kerettörténet szerint az idősödő művész a kávéházban üldögélve vitatja meg a világ nagy dolgait a jóval fiatalabb zenésszel. A kávéházi hangulat megteremtéséhez járult hozzá a könnyedebb, eklektikus zeneösszeállítás.

A művész leginkább hangjával varázsolja el a közönséget, amely olyan jellegzetes, mint édesapjáé, mégis összetéveszthetetlenül benkőpéteres. Benkő Gyula hangját is hallhattuk az előadásban felvételtől. Az sem csálódott az előadóstben, aki (mint én) a fiatal BP nagy rajongója volt, mégis érdekes volt látni az évtizedek alatt végbement változásokat, látni az érett előadót. Előadás után be-

szélgettem vele egy kicsit és akkor sajnáltam igazán, hogy nem hagyományos Rajongók Klubja volt, hiszen egy értékes, igazán magyar embert ismerhettünk volna meg. Ami késik, nem múlik, talán visszatér majd hozzánk egy ilyen alkalommal.

(pm)

L A T I N E S T

Mit csinál három fiatal zenész, ha találkozik? Természetesen muzsikál. A dabasi könyvtárban természetesen nem ad hoc jelleggel találkoztak ifjú művészeink, hanem hosszan készülődték a hangversenyre.

Három fiatal zenetanár úgy gondolta, hogy nagyon szép és nemes dolog a gyerekeket hangszerek megszólaltatására tanítani, azonban legalább ekkora kihívás és hatalmas misszió a tágabb környezet zenei ízlésének alakítása. Elhatározták, hogy közös műsort állítanak össze, s miután mindhárman közös szerelme a latin gitárzene, így adott volt a téma is: koncertprogramot összeállítani 20. századi dél-amerikai és spanyol gitármuzsikát alkotó zeneszerzők műveiből.

Egy órás hangversenyükön megszólaltak Astor Piazzola, Celso Machado, Jorge Cardoso, Maximo Die-

go Pujol, Heitor Villa-Lobos művei két gitáron és egy fuvolán. A hatalmas élményt Zsíros Réka kamaraművész, Farkas-Barabás Szabolcs gitárművész és Sofalvi Szabolcs László

gitárművész nyújtotta a hallgatóságának. Bízunk abban, hogy még sok-sok különleges produkciót látunk majd az előadásukban.

(pm)

Egy fiatalasszony esete a mézeskaláccsal

A minap olvastam egy fiatal háziasszony bejegyzését a Facebook-on, ahol megosztotta ismerőseivel mézeskalács-sütés közben szerzett élményeit. Ami végül is élményszámba ment, de sajnos nem sikerült, pedig az egész család részese volt a munkafolyamatoknak.

A mézeskalács sütésének hangulata talán egy kicsit más, mint a többi süteményé. Ez azért lehet, mert mézeskalácsot leginkább csak karácsonykor sütünk. Az illata, a különleges íze és változatos formái miatt szeretem. Enni nem igazán szoktam belőle, dísznek, ajándéknak, a karácsony egyik szimbólumának tartom. Sokáig azt hittem, hogy a mézeskalács is egy magyar sajátosság, de nem!

Mióta az ember ismeri a mézet, azóta ételeibe is tesz belőle. Aquincum-ban, a romok között találtak igényesen megmunkált mézeskalács formákat. A rómaiak és a görögök, hozzám hasonlóan, szintén nem ették meg, mert az isteneknek szánták áldozatul, állatfigurák formájában. Például a halottak szájába azért tettek mézeskalácsot, hogy kiengeszteljék vele az alvilág istenét.

A Biblia is megemlíti egy zsidó pap kiváló mézes süteményét. Régebben is leginkább vallásos ünnepekre készítették, pedig az egyház nem mindig nézte jó szemmel, ahogyan ezt egy korabeli intelm is jelzi: „...Minden értelmes ember igazat ad nekem, hogy a fűszer, amit beletesznek a szerzetesek számára, túlzottan izgató, és mivel ételüket erősen fűszerezik a mézeskaláccsal, minden bor savanyú nekik és mérges képet vágnak az ivásnál.”

A németeknél különösen nagy a hagyománya. Európába, így hozzánk is, rajtuk keresztül jutott el. Ki ne ismerné a német eredetű Jancsi és Juliska mesét, aminek némi valóságalapja is van. Két mézeskalács sütő család viszályát taglalja a történet. Katherina Shradert feleségül kérte Hans Metzner mézeskalács készítő, de az asszony kikosarazta. A férfi bosszúból azt terjesztette el az asszonyról, hogy az erdőben álló házába embereket csábít, ott felhizlalja, majd meg is eszi őket. Természetesen felmentették a vádak alól, de a kikosarazott kőrő mérgében belökte áldozatát a forró mézeskalácssütő kemencébe.

A mézeskalácsokat sokszor formájukról nevezik el: korsó, mézeshuszar, tükrösszív. Régi vásárokból, búcsúkból ismerősek ezek. Ha a fiú mézeskalács szívet vett választottjának és azt a templom előtt átadta, az egyben leánykérést, szerelmi vallomást is jelentett.

A cikk elején említett fiatalasszonynak küldöm ezt a mézeskalács receptet:

Hozzávalók:

- 1 kg finomliszt
- 30 dkg porcukor
- 1 csipet só
- 30-40 dkg virágméz
- 3 tojás
- 3 evőkanál margarin
- 1 teáskanál szódabikarbóna
- 3 dkg fahéj
- 5 dkg őrölt szegfűszeg
- 1 cs. Mézeskalács fűszerkeverék (kb. 2 dkg)

Elkészítése:

Én minden por alakú hozzávalót egy szitán átrostálok. Beleütöm a tojásokat. Ha lágyítani akarom a tésztát, csak egy egész tojást, a többinek pedig csak a sárgáját rakom bele. A fehérje jó lesz majd a cukormázhoz. Beleteszem a margarint is és elkezdem gyúrni a tésztát. Ekkor még nem áll össze, csak miután hozzáöntöm az üveggel forró vízbe állított, meglangyosított mézet. Addig gyúrom, amíg el nem válik az edény falától. Ha ragad, egy kis lisztet öntök hozzá. Lágy kell, hogy legyen a kapott tészta, mert a pihenési idő alatt úgyis megkeményedik. Tehát ha kell, egy kis margarinnal vagy vízzel lágyíthatjuk. 3-5 órát, de a legjobb, ha egy egész éjszakát állni hagyjuk. A pihentetés után addig gyúrom a tésztát, amíg újra képlékeny lesz. Több részre szedem és mindig csak egy cipót nyújtok ki belőle. A vékonyan belisztezt sodródeszkán 3-4 cm vastagra nyújtom. Lisztbe mártott formákkal kiszaggatom a kalácsot. Sütőpapírral bélelt tepsiben, közepes lángon, ráérvén sütöm. Ha egyenletesen aranybarna, elkészült.

(Séf)

Adventi programok

Az advent az év legcsodálatosabb időszaka. Nemcsak azért, mert várjuk a karácsonyt, a hitüket gyakorló emberek Jézus Krisztus világra jöttét, mások a fény megszületését, hanem azért is, mert ebben a négy hétben sok-sok rendezvény hozza egymáshoz közelebb a családokat és a tágabb közösséget.

Advent szép, mert tele van várakozással, olyan tettekkel, érzésekkel, amelyek az embert állítják a középpontba. A segíteni akarás és a szeretet hatja át napjainkat, egészen addig, amíg december 24-én, az est beálltakor meggyújtjuk a feldíszított karácsonyfán a gyertyákat és a fény megszületik.

A hernádi advent mindig gazdag, sok rendezvénnyel támogatjuk a megfelelő ünnepi hangulatot, s ezt mutatják be ezek a képek is.

Az advent Hernádon mindig a templomi komolyzenei hangversennyel kezdődik. Legalább 15 éve mindig a Cziffra György Művészeti Iskola növendékei és tanárai koncerteznek ezen a napon. Műsorukat hosszú évek óta az általános iskola versmondói színesítik. A képen a Garázs Band látható.

Számári Rozália (Ersébet)

Harmadik alkalommal került sor a KözépPont Adventre Dabason. A sportsarnokban mintegy 260 gyerek énekelt abban a kórusban, amelynek programját Street Gábor állította össze, s amelyik idén a szerelem témakörét járta körbe. Gábor vezette a próbákat és vezényelte az előadást is. A fotón ő látható, a háttérben pedig a gyerekkórus egy része. Más iskolák mellett természetesen a hernádi is képviseltette magát. Gyermekünk felkészítését Anka Istvánné és Miklósi Lászlóné végezte. A gyerekkórus után a Kistérségi Fúvószenekar kápráztatta el a közönséget.

A zeneiskolai kihelyezett tagozat egyik legnagyobb rendezvénye a Mikulás hangverseny, amelyen szinte minden növendék lehetőséget kap arra, hogy bemutassa tudását. Furulyások, fuvolisták, trombitások és billentyűsök, néptáncosok és a képen látható gitárzenekar szerepelt a Művészeti Iskola különleges Mikulása előtt. Hogy miért különleges? Mert ez a Mikulás bizony zenél, mégpedig igen kiválóan zongorázik, ahogyan azt a műsor után meg is mutatta a gyerekeknek.

Adventi vasárnapokon emberek gyülekeznek a Főtéren. Megszokott látvány ez már Hernádon és azért, mert tudják az itt élők, hogy az adventi gyertya meggyújtása miatt gyűlnek össze ezek az emberek. Jó érzés, hogy minden héten sokan tartanak velünk ezeken az alkalmakon, amikor mindig valaki mond is néhány, az ünnephez illő gondolatot. Idén első az első alkalommal Szemők Andrea református lelkész, másodiknak Gubicza Balázs plébánia vezető, harmadiknak pedig Vukovich Márton plébános úr beszélt, mielőtt meggyújtottunk 1-1 gyertyát. Az utolsó hagyományosan a polgármesteré, s ennek a lángja a falukarácsonyon lobban majd fel.

(pm)

TÉLAPÓ, MIKULÁS, JOULUPUKKI, NUTTIPUKKI, KRAMPUSZOK

Egy hideg decemberi szombaton pompás szánján Hernád utcáit is végig látogatta a Mikulás. Több helyen népes gyermekereg várta énekszóval, versekkel köszöntve a nagyszakállút, aki felemeletve a fiúk-lányok jócselekedeteit, tanulmányi eredményeit, s mindazt, ami

A hernádi Falumikulás (Hernád InfoTv)

jutalmat érdemel, ajándékkal kedveskedett nekik. A főtéren már legalább annyi felnőtt, mint gyerek ünnepelt közösen az örömtől, jókedvtől, hidegtől kipirult, sugárzó arccal.

Bennem mindig ennek a jókedvű, jóságú, ajándékozó Mikulásnak a képe él, aki a myrai püspök, Szent Miklós alakját örökíti át modern világunkba. Ahány mikulással találkoztam az elmúlt napokban Hernádon, az iskolában, az óvodában, a templomunkban vagy a médián keresztül számtalan helyen, az mind-mind mintha ugyanaz lett volna.

Pedig érkezett messze Lappföldről is mikulás, akinek a neve idegenül cseng és még nehéz is kimondani. Szerencsére itt él a közelünkben egy finn ismerősünk, akit felhívtam, hogy fordítsa le nekem az ő mikulásuk nyelvtörő nevét magyarra.

Nos, aki a napokban Magyarországra is ellátogatott, az Joulupukki, a neve pedig Karácsony apót jelent. Lakhelye idegenforgalmi nevezetességgé látogatható a Finnországi Rovaniemiben. Ám ismerősöm beszámolt arról is, hogy ennek az apónak volt egy elődje is. A régi finn hagyományok megőrizték alakját a mának, hisz bizonyos helyeken így decemberben mostanság is feltűnik.

A fáma azt tartja róla, hogy ő nem jóságos és kedves, hanem egy házakat körbe járó, főleg italt kéregető, gyerekeket ijesztgető alak. És most lepődjenek meg a nevén és az öltözékén, ahogy én is tettem! A neve: Nuttipukki. A „Nutti” dán királyokra emlékeztető név, a „pukki” pedig bakkecskét jelent és csak másodlagosan apó a jelentése. A Nuttipukki hagyomány szerint kecskének öltözött alak, nyírfakéreg álarcot és szarvat vett magára a régi időkben.

Régi magyarországi hagyományokat, szokásokat összegyűjtött könyvben hasonló rítusra bukkantam. A miklósolás állítólag nálunk nyugati mintára terjedt el a középkorban. Decemberben Miklós napja tájékán fiatal férfiak rémnek öltöztek és kifordított bundát viselve, láncokat csörgetve járták a házakat.

A magyar hagyományban a Mikulás kísérei a krampuszok, ördögszerű lények, akiknek feladata az ijesztgetés. Néprajzkutatók szerint ezek az alakok a kecskéket mintázzák, akár csak a finn Nuttipukki. (Félve jegyzem meg: és akár csak Theszpisz pap követői Théában a piacon.)

Nehéz eldönteni, hogy a finn és a magyar hagyományban a közös elemek valóban valamilyen sámánisztikus, közös múltra vezethetők-e vissza vagy valami még régebbi kultúrában gyökereznek.

(zsj)

**Az Örökség Egyesület
tagsága áldott karácsonyt
és boldog új esztendőt
kíván minden hernádinak!**